

Balıkesir İli Mevcut Turizm Potansiyeline Yönelik Genel Bir Değerlendirme

A General Evaluation on the Current Tourism Potential of Balıkesir Province

TUĞÇE KAHRAMAN^{a,*} , BÜLENT BAYRAKTAR^b

^a *Yüksek Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Teorisi ABD, Balıkesir, Türkiye*

^b *Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Balıkesir, Türkiye*

(Gönderim Tarihi/Received: 16.05.2021; Kabul Tarihi/Accepted: 02.06.2021)

ÖZ Günümüzde kentleşme ve sanayileşme faaliyetleri sonucunda insanların kent yaşamından uzaklaşarak farklı yerler gezip görme ihtiyacı, bölgelerin doğal ve kültürel değerleri hakkında bilgi sahibi olma istekleri gibi amaçlarla çeşitli turizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Son zamanlarda hızlı bir şekilde gelişen turizm faaliyetlerinin sektörel açıdan ülke ekonomisine katkısı büyüktür. Birçok ülkede önemli gelir kaynağı olan turizm sektörü Türkiye’de de önemli bir yere sahiptir. Türkiye, zengin kültürel altyapısı, iklim özellikleri, doğal güzellikleri ve coğrafi konumu ile turizm potansiyeli yüksek olan bir ülkedir. Türkiye’de turizm faaliyetleri diğer ülkelere göre daha geç keşfedilmiş olmasına rağmen hızlı bir gelişim göstermiştir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’nin Marmara Bölgesi’nde bulunan Balıkesir ilinin çeşitli turizm faaliyetlerinin incelenmesi suretiyle, Balıkesir’in mevcut turizm potansiyelinin belirlenmesidir. Çalışmanın kavramsal çerçeve boyutunda literatür taraması araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak, Balıkesir’in turizm açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu, özellikle alternatif turizm faaliyetlerine yapılacak yatırımlar ile Balıkesir bölgesinde turizm faaliyetlerinin artacağı ve bu faaliyetlerin Balıkesir ekonomisi açısından önem kazanacağı anlaşılmıştır. Ayrıca, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde eksiklikler tespit edilmiş olup, bunun sonucunda Balıkesir’in turizm talebinin artırılmasına yönelik birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, turizm potansiyeli, turizm talebi, alternatif turizm

JEL Sınıflandırması: D60, H00, L80, Z30

ABSTRACT Today, as a result of urbanization and industrialization activities, various tourism activities are carried out for purposes such as the need of people to move away from urban life and to visit different places, and the willingness of people to have information about the natural and cultural values of the regions. Recently, the rapidly developing tourism activities have had a great contribution to the economy of the country in terms of the sector. The tourism sector, which is an important source of income in many countries, has also an important place in Turkey. Turkey is a country with a high tourism potential with its rich cultural infrastructure, climate characteristics, natural beauties and geographic location. Although tourism activities in Turkey had been discovered later than other countries, they developed rapidly. The purpose of this study is to determine the current tourism potential of Balıkesir by examining the various tourism activities of Balıkesir Province in the Marmara Region of Turkey. In the conceptual framework of the study, the literature review research method was used. As a result, it is understood that Balıkesir has a rich potential in terms of tourism, tourism activities in Balıkesir region will increase by investments especially made in alternative tourism activities, and these activities will gain importance in terms of Balıkesir economy. Also, deficiencies were identified in the advertising and marketing activities, and as a result, some suggestions were made to increase the tourism demand of Balıkesir.

Keywords: Balıkesir, tourism potential, tourism demand, alternative tourism

JEL Classification: D60, H00, L80, Z30

* Sorumlu yazar / Corresponding author.

E-posta adresi / E-mail address: tugcekahraman30@gmail.com (T. Kahraman)

1. GİRİŞ

En önemli hizmet sektörlerinden biri olan turizm; Türkiye’de diğer ülkeler ile karşılaştığında daha geç ortaya çıkmış farklı birçok yönleri bulunan bir faaliyet alanıdır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik gibi etkileri bulunan turizm kelimesi köken bakımından Fransızca’dan gelmektedir. Özgün hali turisme olarak adlandırılmaktadır. Turizm; insanların zevk için yaptıkları ya da bilgilerini arttırma, görme, dinlenme, spor faaliyetlerine katılma, kültürel aktivitelerde bulunma amacıyla gerçekleştirilmektedir (Doğanay ve Zaman, 2019: 1). Türkiye yer şekilleri ve iklimin farklı bölgelerde kısa sürede değişikliklerin görüldüğü nadir ülkelerden biridir. Bu durum Türkiye’de birbirinden farklı turizm alanlarının oluşmasına imkan sağlamıştır. Etrafı denizlerle çevrili olan ülkemiz farklı birçok özellikleriyle de turizme elverişlidir. Her ülkede bulunmayan akarsu çeşitleri, göl, dağcılık, termal kaynaklar, mağaralar, kış sporları, avcılık, su altı dalışları, karstik ve volkanik alanları ile birlikte doğal turizm açısından ve köklü bir tarihi yapısı ve kültürel değerleri ile de beşeri turizm yönünden de zengin bir yapıya sahiptir (Çelik, 2018: 194). Türkiye’de 1934’te Türk Ofisi’ne bağlı bir turizm bürosunun kurulmasıyla turizm ile ilgili ilk resmi hareket başlatılmıştır. 1953 yılında ise yerli ve yabancı yatırımları teşvik etmek amacıyla Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1963-1980 yıllarında da Türkiye’nin turizme yönelik geliştirdiği politikaların temel hedefi sektörün doğrudan etkisi olacak biçimde ödemeler bilançosuna etki etmek, istihdam imkanları sağlamak, ülkeye giren yabancı döviz gelirlerini arttırmak olmuştur (Susan, 2016: 10). Turizm gelirlerinin ihracata oranı %16,7’dir. Türkiye’de turizm faaliyetleri Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Son zamanlarda ülkemizde diğer turizm faaliyetlerinin yanında sağlık turizmi de ön plandadır. Plaj alanlarımız ise Türkiye’nin kendi vatandaşları için ve dış ülkelere gelen turistler için büyük bir öneme sahiptir. Aynı zamanda kültürel turizm bakımından UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi’ne giren 18 miras bölgesi bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, t.y.a).

Turizm sektörü Türkiye’nin Marmara Bölgesi’nde bulunan Balıkesir için de önemli bir sektördür. Balıkesir’in sahip olduğu altyapı potansiyeli açısından turizm sektörü ön plandadır. Tarihi ve kültürel değerleri, coğrafi konumu, şifalı su kaynakları, yöresel yemekleri ve doğal alanları ile Ege ve Marmara’da kıyı turizminin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Balıkesir’de 16 turizm merkezi bulunmaktadır. Türkiye’de 227 tane olan Turizm Merkezi’nin %7’lik kısmı Balıkesir’de yer almaktadır. Balıkesir’in Erdek ve Marmara ilçelerinde 1 tane Kültür ve Turizm Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır. Balıkesir’e turizm faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla gelen kişi sayısı verilerine göre Türkiye ilk 10 şehrin içinde bulunmaktadır. Geceleme ortalamaları bakımından ise Türkiye geceleme ortalamasına yetişememiştir (Gayrimenkul ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği, 2015). İstanbul, Bursa ve İzmir arasında bağlantı bölgesi olması bakımından transit bir konuma sahip olan Balıkesir, bu konum itibarıyla turizm faaliyetlerine de katkı sağlamaktadır (Susan, 2016: 64). Turizm çeşitleri bakımından termal turizm altyapı potansiyeli yüksek olan şehirde termal turizm yerlerinin dağınık alanlarda daha çok olması sebebiyle eko-turizm faaliyetlerine de katkı sağlamaktadır. Fakat Balıkesir’de kıyı turizmi daha fazla gelişim göstermiştir (Kalaycıoğlu, 2017: 63).

Bu doğrultuda çalışmanın amacı Balıkesir’in çeşitli turizm kaynakları incelenerek, şehrin mevcut turizm potansiyel durumunun değerlendirilmesidir. Çalışmada literatürde yapılan çalışmalardan yola çıkmak suretiyle genel bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında çeşitli yatırım, proje ve alternatif turizm olanaklarından da bahsedilerek önerilerde bulunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlgili Çalışmalar

Balıkesir'in turizm potansiyelinin değerlendirilmesine ilişkin olarak literatürde yayımlanmış çalışmalar genel turizm potansiyeli, alternatif turizm ve Balıkesir'de bulunan turizm çeşitlerine yönelik olarak yapılan teorik ve ampirik çalışmalardan oluşmaktadır.

Karaman (1998) Balıkesir'in yerli ve yabancı turist sayılarını regresyon analizi yöntemi ile tespit etmiştir. Turizm gelişim modeli tespit edilerek turizm sektörünün Balıkesir ekonomisine katkısı tespit edilmiştir. Araştırmalar sonucunda Balıkesir'in zengin bir turizm potansiyeline sahip olduğu; fakat turizm sektöründe bölgesel olarak gereken paya sahip olmadığı ortaya konulmuştur. Gönen (2004) turizm sektöründe faaliyet gösteren firmaların dönemselsel olarak yaşanan olaylardan ne şiddette etkilendiğini anket yoluyla araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda firmaların, dönemselsel olarak yaşanan ve kendilerini etkileyen olaylar konusunda yeterli düzeyde bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Avcıkurt ve Erdem (2005) Balıkesir bölgesi yerli turist modelini istatistiksel verilerle incelemiştir. İnceleme sonucunda yerli turistlerin 25-44 yaşları arasında, evli, kamu kesiminde çalışan, emekli kesimi ya da işçiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arı (2009) ise ekoturizm faaliyetlerini Balıkesir Kaz Dağları çevresinde yürütülen ekoturizm faaliyetlerini eleştirel ekoturizm literatürü kapsamında incelemiştir. Çalışmada ekoturizmin doğal alanları beklenenden daha kötü düzeyde etkilediği, turizmin bölge halkına beklenen düzeyde refah etkisi sağlamadığı ve bu nedenle de yerli olmayan halka hizmet veren ekoturizme dönüştüğü ifade edilmiştir. Özcan (2011) turizm sektörü ile turizm pazarlaması arasındaki ilişkiyi literatür çalışması yaparak incelediği çalışmada turizm sektöründeki işletmelerin pazarlama faaliyetlerine ilişkin sorunlarını anket yoluyla incelemiş olup, Balıkesir'de pazarlama faaliyetlerine yeterince önem verilmediği sonucuna varmıştır. Göker (2011) Ayvalık ve Edremit ilçelerindeki gastronomi turizminin genel turizme olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Yılmaz ve Gürol (2012), kırsal turizm potansiyelini kurumsal çerçevede değerlendirmiş, Balıkesir'de belirli bir kırsal turizm potansiyelinin bulunduğunu ancak çeşitli politikalar kapsamında geliştirilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Uğuz (2013) Balıkesir Edremit Körfezi'nin turizm talebinin özelliklerini Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu'nun istatistiksel verileri kullanılarak Edremit Körfezi'ndeki turizm faaliyeti gerçekleştiren kişilerin sayıları, ortalama kalış süreleri ve geceleme sayıları incelenmiş olup, Balıkesir Edremit Körfezi diğer iller ve Balıkesir ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak bu bölgede turizm faaliyeti gerçekleştiren kişi sayısının Türkiye genelinde ortalamanın üstünde olduğu kanıtlanmış olup, Körfez'de turizmin geliştirilmesine yönelik öneriler ortaya konmuştur. Kaçar (2014) Balıkesir'in sahip olduğu termal otellerde konaklayan turistlerin rekreasyon talebini ortaya koymuştur. Buna göre, turistlerin boş vakitlerini değerlendiremedikleri ve termal turizm faaliyetleri gerçekleştiren turistler rekreatif öğelerin termal tesislerde olması gerektiğini savunmaları sonucuna ulaşmıştır.

Gökdeniz vd. (2015) Ayvalık bölgesine gelen yerli turistlerin yöresel yemeklere olan etkisini anket yoluyla incelemiştir. Anket sonucuna göre, katılımcıların yarısının Ayvalık'a gelmeden önce yöresel yemekler hakkında bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bozok ve Kahraman (2015) ise Balıkesir'in kırsal turizm faaliyetleri ile kültürel yemekleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kavramsal çerçevede ele alınan çalışma sonucunda Balıkesir'in yöresel mutfak ürünleri ile kırsal turizmin gelişmesi arasında olumlu bir ilişki olabileceği ileri sürülmüştür. Fakat birçok yöresel yemeğin kayıtlara geçmemesi sebebiyle kırsal turizme etkisinin az olduğu teorik açıdan ispatlanmıştır. Polat (2017) Balıkesir ilindeki coğrafi işaretlemeleri incelemiş ve coğrafi işaretler olgusu ile turizm sektörü arasında ilişkiyi kavramsal çerçevede ele almıştır. Çalışmanın sonucunda Balıkesir ilinin coğrafi

işaretleme imkanına sahip birçok ürüne sahip olduğu ve coğrafi işaretleme kavramı ile turizm arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Susan (2016) Balıkesir'in turizm potansiyelini belirleyerek bu potansiyelin bölgede turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkısı olup olmadığını Balıkesir'deki işletmelere anket uygulaması yaparak incelemiştir. Anket sonucunda Balıkesir'in ekonomisi açısından turizmin, en önemli sektör olmasa da çeşitli tanıtım ve pazarlama çalışmaları ile hem bölge hem de ülke ekonomisine büyük katkı sağlayacağı sonucuna varmıştır. Çiftçi (2018) termal turizm ile girişimcilik sözcüklerini literatür çalışması ile araştırmıştır. Literatür çalışması sonrasında nitel araştırma yöntemi örnek olay çalışması yapılmıştır. Çalışmada Balıkesir'de faaliyette bulunan üç termal girişimci ile yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde Balıkesir'de termal turizm girişimcilerinin sektörle ilgili bilgi birikimleri bulunmasına rağmen, termal faaliyetlerinin bilinçsiz gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. İbiş (2020), Balıkesir'deki yöresel yemeklerine ilişkin literatürde yapılan çalışmaları incelemiş, bu yemeklerin gastronomi turizmi açısından önemi değerlendirilmiştir. Balıkesir'in başta coğrafi işaretli ürünleri olmak üzere pek çok göstergenin Balıkesir'in zengin bir yemek kültürüne sahip olduğuna işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Turizm potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik olarak incelenen çalışmaların genel olarak Balıkesir'in yüksek bir turizm potansiyeline sahip olduğu, özellikle yöresel yemekleri ile gastronomi turizminde ön plana çıkabileceği, termal turizme yapılan yatırımların artması ile birlikte hem bölgesel açıdan hem de ülke açısından ekonomiye olumlu katkıda bulunacağını ve Balıkesir'de turizm tanıtma ve pazarlama stratejisindeki eksikliklerin turizm sektörünü olumsuz etkilediği ortaya konulmuştur.

2.2. Balıkesir İli Mevcut Kaynaklar

Balıkesir Şehri M.Ö. 1200'lü dönemleri kapsayan birçok medeniyete ev sahipliği yapmış köklü geçmişi olan bir ildir. Balıkesir'in coğrafi konumu sebebiyle Anadolu'nun neredeyse tüm medeniyetlerinden izler görülmektedir. Hitit Dönemi'nde ilk ismi ASSUVA olmuştur. Balkanlar'dan bu bölgeye yaşanan göçler nedeniyle daha sonra ismi MYSİA olarak anılmıştır. Bu bölgeye Karesi Beyliği'nin hakim olduğu dönem ismi Karesi olarak anılmakta daha sonra Karesi Bey'in oturduğu kalenin isminin Beylik Hisar olması sebebiyle zamanla isim Balıkesir haline dönüşmüştür. Kuvayi Milliye'nin ilk adımları ile beraber sokak, mahalle ve caddelere verilen isimler ile tarihi önem arz edilse de günümüzde kentsel nitelikleri bulunan bir altyapıya sahiptir (Güler vd., 2016: 97). Balıkesir, Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişinden bu yana yaşanan tüm sıkıntı ve güçlüklerle rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin köklü tarihi yapısı ve ekonomisi açısından önde gelen şehirleri arasında gösterilmektedir. Özellikle Osmanlı Dönemi'nde Batı Anadolu'nun yurtlaşma politikası, İstanbul'un Fethi ve Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde Kuvayi Milliye'nin kurulması gibi tarihsel olaylarda ön plana çıkan bir şehir olmuştur (Susan; 2016: 61).

Coğrafi konum olarak Marmara Bölgesi'nde yer alan Balıkesir, batı bölgesinden Ege Denizi'ne kuzey bölgesinden ise Marmara Denizi'ne kıyısı olan bir şehirdir. Bu konum Balıkesir için önemli bir yere sahiptir. Altıeylül, Karesi, Marmara Adası, Bigadiç, Burhaniye, Havran, İvrindi, Edremit, Kepsut, Ayvalık, Erdek, Manyas, Balya, Gömeç, Savaştepe, Bandırma, Gönen, Sındırgı, Dursunbey ve Susurluk olmak üzere 20 tane ilçesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 14.299 km² olan Balıkesir; Bursa, Kütahya, Manisa, İzmir ve Çanakkale illerine komşudur (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.b). 20 ilçe ve 1.131 tane mahalleye sahip Balıkesir ili 2012'de yürürlüğe konulmuş yasa ile birlikte büyükşehir belediyesine dönüşmüştür. Balıkesir'in merkezleri Altıeylül ve Karesi ilçeleridir. İlçe, belediyeler ile birlikte toplam 21 belediyeden oluşmaktadır. 2020 yılı toplam nüfus sayısı 1.240.285'tir. Bir önceki yıla göre 11.665 kişi artmıştır (Karaman, Aydemir ve Kılıç, 2019: 5). Ayrıca Balıkesir coğrafi alanının büyük bir bölümü Marmara Bölgesi'nde, geri kalan

bölümü ise Ege Bölgesi'ndedir. Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olması sebebiyle Türkiye'de iki denize kıyısı olan altı ilden biridir. Balıkesir'in doğu tarafındaki en uç bölgesi batı bölgesine 210 km, kuzey yöndeki en uç bölge ise güneydekine 175 km'dir. Balıkesir'in Marmara Denizi'nde Marmara Adaları ve Ege Denizi'nde ise Ayvalık Adaları bulunmaktadır. Türkiye'de en fazla adaya sahip il konumundadır (Susan, 2016: 62). Balıkesir'in coğrafi konumu ve özellikleri ile birlikte ilçeleri Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1.

Balıkesir İl Haritası

Not. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.a) tarafından yayınlanan *Balıkesir İl Haritası* kullanılmıştır (<https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65991/balikesir-il-haritasi.html>). Kamuya açık materyal.

Balıkesir'in topraklarının %53,1'i platolar, %35,6'sı dağlar, %10,9'u ovalar ve %0,4'ü yaylalardır. Balıkesir'in düzlük yerleri yanında dağlık alanlara da sahiptir. Fakat dağlar çok yüksek değildir. En yüksek dağı 1.774 metre ile Kazdağı'dır. Karadağ, Kapıdağ, Gelçek Dağı, Madra Dağları, Kepez Dağı başlıca dağlar arasındadır. Balıkesir'in %10,9'unu oluşturan ovalar ise Balıkesir Ovaları, Manyas Ovası, Gönen Ovası, ve Körfez Ovaları'dır. Balıkesir'in en önemli gölleri Tabak Gölü ve Manyas Gölü'dür. Manyas Gölü Türkiye'nin en büyük altıncı gölüdür. Kuş Cenneti ismi ile anılmaktadır. Balıkesir akarsu bakımından da zengin bir ildir. Fakat büyük nehirlere sahip değildir. Başlıca

akarsular; Susurluk (Simav) Çayı, Havran Çayı, Gönen Çayı, Kirmasti Çayı ve Zeytin Çayı'dır (Coğrafya Dünyası, t.y.).

İklim yapısı olarak Balıkesir; Akdeniz iklimi ve Karadeniz ikliminin bir arada görüldüğü bir konuma sahiptir. Ege kıyılarında kışları ılık ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak olan Akdeniz iklimi hakim iken kuzeyden güneye, batıdan doğuya gidildikçe karasal iklim şiddeti artış göstermektedir. İç bölgelerde bu sebeple kış ayları soğuk yaşanmaktadır. Marmara kıyılarında ise Karadeniz iklimi hakimdir. Bu bölgede ise yazlar ılık geçmektedir (Özcan, 2011: 8). Balıkesir sıcaklık durumları ise farklılık göstermektedir. Ortalama sıcaklıkları yıllık olarak sırasıyla Edremit 16°C, Balıkesir 14,5°C, Bandırma 14,1°C ve Dursunbey ise 12°C'dir (Karaman, 1998: 19).

Balıkesir'in ekonomik yapısına bakıldığında ise, konumu itibariyle ilin geçim kaynağının tarım ürünleri ile tarım ürünlerine dayalı sanayi ürünleri olduğu görülmektedir. İlin kıyı kesimlerinde balıkçılık, bağcılık ve zeytincilik faaliyetleri gerçekleşmektedir. İç kesimlerde ise, ormancılık ve hayvancılık faaliyetleri ile birçok tarım ürünleri faaliyet göstermektedir. Sektörel açıdan ekonomik yapısının %49'u tarım, %51'i ise sanayi ve hizmetlerdedir oluşmaktadır. Balıkesir'de öncelik olarak arpa, mısır, zeytin, ayçiçeği, buğday, domates, tütün ve birçok sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Tarım ürünlerinin yetiştirme faaliyetleri bakımından Edremit, Manyas, Havran, Burhaniye, Gönen ovaları önemlidir. Geçim kaynakları arasında bulunan hayvancılık faaliyetleri ise; tavukçuluk, balıkçılık, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık ve arıcılıktır. Sanayi sektörü açısından ise İzmir, İstanbul ve Bursa gibi gelişmiş sanayi şehirlerine kara, deniz ve demiryolu ile ulaşım imkanlarının olması Balıkesir sanayi sektörünün gelişmesine etki etmektedir. En önemli fabrikalar ise Balıkesir ve Bandırma'da bulunmaktadır. Kağıt, çimento, suni dokuma gibi birçok malzeme üretilmektedir. Yeraltı kaynakları bakımından zengin olan Balıkesir ili, madencilik konusunda da gelişme göstermiştir. Birçok sanayi malzemelerinin üretim aşamasında kullanılan bor tuzu Balıkesir'in önemli maden yataklarından biridir. Dünya bor madeni rezervi konusunda zengin rezerve sahip illerden biridir. Jeotermal kaynak rezervi konusunda da zengin bir altyapısı mevcuttur. Ticaret sektöründe de tarım ve sanayi sektöründen sonra üçüncü büyük sektördür. Balıkesir konumu itibariyle önemli büyükşehirler arasında dağıtım ve toplama merkezi durumundadır. Balıkesir Ticaret Borsası ve Ticaret Odası bu faaliyetlere öncülük etmektedir. Balıkesir'in toprak yapısı, coğrafi konumu, iklim özellikleri, birbirinden farklı kültür merkezleri ve tarihi yerleri ile de turizm sektörü bakımından önemli bir ildir. Dış ticaret dengesinin sağlanmasında turizm sektörü önemli bir paya sahiptir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, t.y.c).

Balıkesir'in ulaşım imkanları İzmir, Bursa ve İstanbul arasında bağlantısının olması nedeniyle transit konumu açısından çok önemlidir. İzmir ve Çanakkale arasında bulunan karayolu ise Balıkesir il sınırları içindedir. Transit konumu sebebiyle trafiğin yoğun yaşandığı bir şehirdir. Projeler kapsamında birçok karayolu çalışması yapılmış ve altyapı sahası genişletilmiştir. Balıkesir ilinde demiryolu ulaşımı ise il sınırlarından diğer şehirlere ulaşan şehirlerarası tren seferleri bulunmaktadır. Şehir içinde tramvay, metro gibi ulaşım araçları kullanılmamaktadır. Havayolu ulaşım imkanları ise iki tanedir. Bunlardan biri Merkez Havalimanı diğeri ise Koca Seyit Havalimanı'dır. Denizyolu ulaşımı; Balıkesir'in Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olması sebebiyle ulusal ve uluslararası yolcu ve yük taşımacılığı yönünden büyük bir öneme sahiptir. Bandırma Limanı'nda yapılan ticaret Balıkesir ekonomisini canlandırmaktadır. Fakat yine de istenilen düzeyin çok altındadır (Susan, 2016: 64).

2.3. Balıkesir'in Turizm Potansiyeli

Kentleşme ve sanayileşme sonucu şehirlerde yaşayan insanlar, kısa süreliğine de olsa ortam değişikliği ihtiyacı, yeni yerler gezip görme, yoğun geçen iş hayatının oluşturduğu yorucu durumdan kurtulmak amacıyla genellikle tatil zamanlarında farklı şehirlere ya da farklı ülkelere gitmek istemektedir. Bireylerin bu talepleri şehirlerin genel olarak ülkelerin turizm sektörünün gelişmesine yardımcı olmaktadır. Turizm sektörünün gelişim göstermesiyle birlikte ülke ekonomileri canlanmaktadır. Aynı zamanda yeni istihdam oluşturma konusunda da önemli bir sektördür (Akova, [1997](#): 279).

Bir ülkenin turizm potansiyelini belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar; ülkenin üstyapı ve altyapı imkanlarına yapılan yatırımlar, beşeri sermaye, iklim şartları, doğal güzellikleri, kültürel değerleri gibi örneklerdir (Kalaycıoğlu, [2017](#): 19-22). Türkiye hem doğal güzellikleri hem de kültürel değerleri bakımından önemli turizm bölgelerinden biridir.

Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde bulunan Balıkesir ilinin önemli iki denize kıyısı olması nedeniyle yaz dönemlerinde yoğun bir kıyı turizmi yaşanmaktadır. Türkiye'de kıyı turizminin başladığı bölgelerden ikisi Erdek ve Edremit-Akçay'dır. Bu iki bölge Balıkesir il sınırları içindedir. Marmara ve Ege Denizi kıyılarında bulunan kumsalı, denizi ve bitki örtüsü Balıkesir'in önemli turizm şehirlerinden biri olmasına imkan sağlamıştır. Yaz turizmi yanında tarihi ve kültürel yapısı, şifalı yeraltı su kaynakları ile kültürel ve termal turizm açısından da önemli konumdadır. Ayrıca, bazı bölgelerinde bulunan dağlık kesimleri ve doğal güzellikleri ile de eko turizmin gelişmesinde etkili olmuştur (Aydemir, [2008](#): 401). Günümüzde hızla artış gösteren ve sürekli kendini yenileyen turizm sektöründe birçok alternatif turizm türleri de ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Balıkesir ilinde de kıyı, termal, dağ, orman ve birçok turizm sektörü dallarının yanında gastronomi turizmi de önem kazanmıştır. Balıkesir'e ait yöresel yemekler Türkiye'nin yemek kültürü çerçevesinde zengin bir yapıya sahiptir (Göker, [2011](#): 42).

Bölgesel olarak öncelikli illerin seçildiği Birinci ve İkinci Kalkınma Planı'nda Balıkesir bu illerden biri olmuştur. 1960'lı ve 1970'lerde körfez bölgesindeki turizm faaliyetleri ve şifalı su kaynaklarının bulunduğu Gönen ve Güre o yılların en önemli turizm merkezlerinden biri olmuştur. 1980'li yıllardan itibaren ise 'Turizm Teşvik Kararnamesi' ile yatırımcılara sunulan kredi olanakları ve elverişli toprak imkanları sonucunda, Balıkesir bu verileri kullanma konusunda yetersiz kalmıştır. Fakat son yıllarda ülkedeki ekonomik hareketlilik ile beraber turizm sektöründe de gelişmeler yaşanmıştır. Dış turizme göre iç turizm daha çok gelişmiştir. Bunun sebebi; diğer ülkelerle yaptığımız dış pazar faaliyetlerindeki yetersizliklerdir. Balıkesir İli, Türkiye'de iç turizmin olduğu ilk ildir. İç turizm talebinin en fazla görüldüğü yer ise Ayvalık'tır. Günümüzde uygulamaya konulan ya da uygulanacak birçok proje ile Balıkesir'de turizm daha fazla geliştirilmeye çalışılmaktadır (Özcan, [2011](#): 18).

Balıkesir ilinde deniz turizmi, kültür turizmi, termal turizm, dağcılık, yamaç paraşütü ve sualtı dalış sporları gibi turizm faaliyetlerinin yapılmasına imkan sağlayan bir potansiyel bulunmaktadır. Bu potansiyelin geliştirilmesi Balıkesir'e birçok alanda önemli düzeyde katkı sağlayacaktır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, [t.y.d](#)). Balıkesir'in çeşitli ilçelerinde bulunan kıyı turizmi, kaplıca turizmi, dağ turizmi potansiyellerine Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2.

Balıkesir İli Turizm Potansiyeli Haritası

Not. “Balıkesir’de Turizmin Bugünü ve Geleceği: Balıkesir Turizm Çalıştayı Raporu”, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2011](#), s. 11’den uyarlanmıştır. Kamuya açık materyal.

2.3.1. Deniz turizmi

Balıkesir İli’nin yaz dönemi yoğun şekilde turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesindeki asıl etki Balıkesir’in Marmara ve Ege Denizi’ne kıyısının bulunması ve bu bölgelerde birçok adaya sahip olmasıdır. Balıkesir İli’nin Ayvalık Adaları ismiyle 22 tane adası ve Marmara Bölgesi’ndeki Marmara Adaları bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, [t.y.e](#)). Balıkesir’in deniz turizminde en önemli bölge körfez bölgesidir. Edremit Körfezi olarak adlandırılan bölge; Madra Adaları ile Kazdağı arasındaki alandır. Edremit Körfezi’nin önemli ilçeleri Edremit, Gömeç, Burhaniye ve Ayvalık’tır. Turistlerin en çok tercih ettiği bölgedir. Türkiye’de turizm faaliyetlerinin çoğunluğu tatil amaçlı olmasından kaynaklı insanların büyük kısmı, turizm hareketlerini kıyı kesimlerde geçirmektedir. Bu nedenle Balıkesir’in Körfez bölgesi yaz turizmi için alternatif bölgelerden biridir (Uğuz, [2013](#): 224). Özellikle Ayvalık bölgesi gelişmiş diğer şehirlere ulaşım imkanlarının kolay olması sebebiyle sadece yaz aylarında değil tüm yıl boyunca turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgedir. Balıkesir’de iç turizmin en çok gerçekleştiği ilçe de Ayvalık’tır (Gökdeniz ve Erdem, [2015](#): 19).

2020 yılı Mavi Bayrak sayıları ise, Balıkesir İli’nde 31 tane plaj, 1 tane marina ve 3 tane yat olmak üzere 35 tanedir. Türkiye’de il sıralamasında beşinci sıradadır. İlk dört şehir sırasıyla Antalya, Muğla, Aydın ve İzmir yer almaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, [t.y.](#)). Mavi Bayrak programına dahil olan yerel yönetimleri ve yatırım sahiplerini; suların kalite düzeyi, çevre yapısı, düzeni ve emniyeti bakımından dikkatli olmalarını sağlamaktadır. Balıkesir’de de Mavi Bayraklı plajların bulunması o bölgedeki plajların tanınmasına ve saygınlık kazanmasına yardımcı olmaktadır (Özcan, [2011](#): 21). Balıkesir’in plajları; Ayvalık İlçesi’nde Sarımsaklı, Şahinkaya (Badavut), Altınova, Armutçuk, Alibey (Cunda), Duba’da bulunan plajlar,

Bandırma İlçesi'nde Kocakum ve Tanaça bölgesindeki plajlar, Edremit İlçesi'nde Akçay, Altınoluk ve Güre bölgesinde bulunan plajlar, Burhaniye İlçesi'nde Ören mevkiindeki plajlar, Gömeç İlçesi'nde Martı, Güvercin ve Gemi Yatağı Koyları, Gönen İlçesi'nde Denizkent bölgesinde bulunan plaj, Marmara İlçesi'nde Saraylar Köyü'nde bulunan Mermer Plajı ve Avşa Adası'ndaki plajlardır. Marmara Adası'na ulaşım denizyolu ile sağlandığı için İstanbul-Avşa istikametinde bulunan denizyolu ulaşım imkanları ile birçok yerli ve yabancı turist o bölgeye ulaşma imkanı bulabilmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, [t.y.e](#)).

Balıkesir İli'nde yat turizmi ise; Ayvalık'ta bulunan Setur Marina ile Sadan Yat Çekek Yeri, Burhaniye İlçesi'ndeki Yat Limanı ve kıyı bölgelerde bulunan birbirinden farklı balıkçı barınakları ile önemli imkanlar sunmaktadır. Yat turizminin gelişmesini sağlayan alternatif turizm faaliyetleri olan yelken, dalış sporları ve sörf Balıkesir'in kıyı kesimleri için uygundur. Ayvalık sualtı kaynakları bakımından oldukça zengindir. Yat turizmi, o bölgelere yapılacak yatırımlar ve gerekli pazarlama ve tanıtım faaliyetleri ile Balıkesir'de alternatif turizm aktiviteleri olarak gelişebilir (Balıkesir Kent Portalı, [t.y.](#)).

Balıkesir İli'nde deniz turizminin gelişmesinde bölge birçok avantaja sahiptir. Deniz turizmi açısından gelişme gösteren Balıkesir ilinde tanıtım eksikliği bulunmaktadır. Turizm faaliyetlerini yürüten işletmelerin pazarlama ve tanıtım faaliyetlerini arttırmaları gerekmektedir. Aynı zamanda bu alana yapılan yatırımlara da daha fazla önem verilmesi gerekmektedir (Karaman, [1998](#): 182).

2.3.2. Kültür turizmi

Geçmişte birçok farklı medeniyetler barındıran Balıkesir, bu medeniyetlerden kalan tarihi ve kültürel varlıklarıyla Türkiye'nin kültürel zenginlikleri açısından önemli bir yere sahiptir. Balıkesir ili şehit mezarlıkları, manastırları, birbirinden farklı müzeleri ve birçok tarihi yerleri ile kültür turizminde alternatif bir merkez olarak ön plana çıkmaktadır. Balıkesir'de birçok eski mimari yapılar bulunmakta ve halen kazı çalışmaları sürmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yardımları ile farklı üniversitelerde yapılan çalışmalar neticesinde Zentlini Ada'da birçok tarihi yapı ortaya çıkarılmıştır. Güney Antik Hamamı, Kizikos, Antandros, Ali Bey Adası (Cunda) tarihi evleri olmak üzere daha birçok tarihi ve kültürel yapılar yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmuştur. Balıkesir'in tarihi ve kültürel yerlerini tanıtmak amacıyla çeşitli turlar yapılmaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)).

Balıkesir'in önemli kültür merkezleri sırasıyla; Zağnos Paşa Cami (Merkez), Kuvayi Milliye Müzesi (Merkez), Perparani Antik Şehiri (Ayvalık), Taksiryakis Kilisesi (Ayvalık), Aya Nikola Kilisesi (Ayvalık), Zeus Altarı (Edremit), Gönen Mozaik Müzesi, Assos Kenti (Behramkale), Kyzikos Antik Şehiri (Kapıdağ), Meryemana Manastırı (Marmara), Saraylar Açık Hava Müzesi (Marmara)'dır (Karaman, [1998](#): 184). Edremit, Akçay, Altınoluk'u görmek isteyen turistler denizyolu ulaşımı ile ilk olarak Bandırma İlçesi'ne gelmektedirler. Bu istikamette bulunan Bandırma Arkeoloji Müzesi de turistlerin ilgisini çeken kültürel yerlerden biridir (Özşen, [2008](#): 153). Aynı zamanda Edremit'te bulunan Sarıkız Heykeli, Havran'da bulunan Koca Seyit Heykeli Müzesi ve Kabri, Burhaniye'de bulunan Bizim Köy Müzesi ve Erdek'te bulunan Kirazlı Manastırı, Ayvalık'ta bulunan Şeytan Sofrası ve Yıldırım Cami (Merkez), Akçay-Altınoluk arası Kazdağı Milli Park sınırları içinde bulunan Hasan Boğuldu Şelalesi de Balıkesir'in tarihi ve kültürel merkezleri arasındadır (Karaman vd., [2019](#): 15-31).

Turizm Bakanlığı'nın stratejik plan ve programları arasında sanat ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesi ön plandadır. Balıkesir bölgesinde birbirinden farklı festivaller ve sanat etkinlikleri düzenlenmektedir. Turizm Bakanlığı bu gibi sanat faaliyetlerine destek vermektedir. Bandırma Uluslararası Kuş Cenneti Festivali, Burhaniye Ören Kültür ve Turizm Festivali, Edremit Zeytin

Festivali, Sarıkız Faaliyetleri, Bigadiç Av Bayramı Balıkesir İli'nde gerçekleşen festivallerden birkaçıdır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)). Balıkesir İli'nin çeşitli bölgelerinde sanatsal etkinlikler de mevcuttur. Geleneksel Şamlı Panayırı ve Kurtdereli Mehmet Pehlivan Yağlı Güreşleri, Burhaniye'de gerçekleşen Pelitköy Deve Güreşleri, Susurluk'ta Geleneksel Karapürçek Rahvan At Yarışları, Gönen'de Ömer Seyfettin Kültür ve Sanat Haftası, Dursunbey'de Şiir Akşamları Haftası, Kepsut Şeftali Festivali, Sındırgı'da Yağcıbedir Halı, Kültür ve Sanat Etkinlikleri gibi birçok etkinlik gerçekleştirilmektedir (Karaman vd., [2019](#): 11-42).

Balıkesir İli Kültür ve Tabiat Varlığı sayısı bakımından 3.052 tane ile Türkiye sıralamasında beşinci sıradadır. İlk dört sırada sırasıyla İstanbul, Bursa, İzmir ve Muğla şehirleri vardır. Fakat turizm açısından yapılan tanıtım faaliyetlerinde ve restorasyon çalışmalarındaki eksiklikler sebebiyle Balıkesir İli kültür turizmi istenilen düzeyde değildir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)).

2.3.3. Kaplıca turizmi

Termal sözcüğü thermal olarak Almanca kökenlidir. Bu sözcüğün anlamca karşılığı kaplıcadır. Kaplıca turizmi; sağlık açısından fizik tedavi, egzersiz ve rehabilitasyon faaliyetlerinde önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda sağlık turizminin ön plana çıkmasıyla termal turizm büyük bir gelişme göstermiştir (Kaçar, [2014](#): 8). Kaplıca turizmi; yer altından çıkan belirli sıcaklık su seviyesinin üstünde şifalı bir su olması sebebiyle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir (İlban vd., [2008](#): 106).

Balıkesir İli termal kaynaklar açısından oldukça zengin bir altyapıya sahiptir. Mineral değerlerinin yüksek olması, Balıkesir'in her bölgesinde farklı sıcaklık değerlerine sahip olması, doğal olarak yer altından çıkarılması ve suyun verimli olması, şifalı su kaynaklarının bulunduğu alanların bazıları ormanlık alanlar olduğu için eko turizmine katkı sağlaması gibi özellikler Balıkesir'in kaplıca turizmi konusunda önemli bir konumda olduğunun göstergesidir (Çitfçi, [2018](#): 20).

Balıkesir'in Altıeylül İlçesi'nde Pamukçu ve Kiraz termal bölgesi, Edremit ilçesinde Güre, Bostancı ve Derman Ilıcası termal bölgeleri, Gönen ilçesinde Gönen ve Ekşidere alanları, Susurluk İlçesi'nde Kepekler ve Yıldız bölgesi, Manyas'ta Kızıkköy, Balya'da bulunan Dağ Ilıcası termal bölge, Bigadiç'te Hisarköy, Sındırgı ilçesinde Hisaralan ve Emendere, Dursunbey İlçesi'nde Aşağımusular, Gömeç'te Karaağaç, Burhaniye İlçesi'nde ise Zeytinpınarı bölgesi ile toplam 17 tane termal bölge bulunmaktadır. Savaştepe sınırları içerisinde de küçük ve eski bir termal hamam bulunmaktadır. Suyu ılıktır. Yöre köylüleri istifade etmektedirler.

Bu bölgelerde en yüksek su sıcaklığı 71-82°C ile Gönen İlçesi'ndeki Gönen termal alanıdır. Balıkesir bölgesinde neredeyse tüm ilçelerde şifalı su kaynaklarına erişmek mümkündür. İnsanların her hastalığa şifa olduğu inancıyla bu yeraltından çıkan sıcak mineralli sular turizm potansiyelinin genişlemesinde önemli bir etkidir (Kalaycıoğlu, [2017](#): 63).

Turizm Merkezleri (TM) ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (KTKGB) Bakanlar Kurulu'nca turistik alanların korunması ve geliştirilmesi amacıyla ilan edilmiş olan bölgelerdir. Bu alanlarda turizm bölgelerinin korunmasıyla, sanayi bölgelerindeki faaliyetlerden kaynaklı oluşan çevre kirliliğinden etkilenmemekte ve uzun dönemli yatırımlar yapılmaktadır. KTKGB alanları içine Erdek, Paşalimanı, Avşa ve Etkinlik'te 28.160 hektarlık bölge dahil edilmiştir. Balya Şifa, Bigadiç Hisarköy, Manyas Kızık, Gönen Termal, Edremit Güre, Susurluk Kepekler, Sındırgı Hisaralan şifalı su alanları başlıca Turizm Merkezleri (TM)'dir. 30.000 hektarlık alana sahiptir. Ayrıca Balıkesir ili Türkiye Termal Turizm Merkezi sıralamasında birinci sıradadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)).

2.3.4. Kırsal turizm

Kırsal turizm, bir başka ifade ile doğa turizmi; günümüzde hızlı bir biçimde gelişme gösteren kentleşme sonucunda insanların şehir yaşantısından bunalıp tatil zamanlarını kırsal kesimlerde geçirmek istemeleri sonucu ortaya çıkmıştır. Doğa turizminin gelişmesi, kırsal kesimde yaşayan vatandaşlara istihdam imkanları sunmakta ve o bölgenin kalkınmasına fırsat sağlamaktadır (Batmas, vd., 2020: 192). Balıkesir’de en önemli turizm potansiyeli termal turizm olmasına rağmen ilin iklim şartları, doğal yapısı ve birçok sebep doğa turizminin yani kırsal turizmin gelişmesine imkan vermektedir. Balıkesir’in kırsal bölgeleri ekoturizm, mağara turizmi, yayla turizmi, kamp turizmi, kuş ve bitki gözlemciliği turizm faaliyetleri açısından uygundur. Kırsal alanlarda bulunan kırsal mekanlar ve yörenin yemek kültürü de kırsal turizm açısından önemlidir (Yılmaz ve Gürol, 2012: 28). Eko turizm, kuş ve endemik bitki gözlemciliği, dağ turizmi ve av turizmi kırsal turizm kapsamında değerlendirilmektedir.

Eko turizm veya ekolojik turizm, yapısında bir değişiklik yaşanmamış, doğal bir altyapıya sahip ve o bölgelerin doğal kalabilmesi için gerekli çalışmalar yapılan turizm çeşididir. Alaçam Dağları (Dursunbey), Kapıdağ Yarımadası (Erdek) ve Kazdağı (Edremit) eko turizme örnek verilebilecek Balıkesir bölgeleridir (Susan, 2016: 89). Kazdağı 1993’te Milli Park’a dönüştürüldükten bu yana Edremit Körfezi’ndeki turizm faaliyetleri eko turizm olarak adlandırılmaktadır. Bu bölgeye giriş ve çıkışların sınırlandırılması hem turizm potansiyelini hem de eko turizm faaliyetlerini artırmıştır (Arı, 2009: 423). Balıkesir’de kırsal turizm faaliyetlerinde koruma potansiyeli olan alanlar ise; Kuş Cenneti Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı, Darıdere Tabiat Parkı, Ayvalık Adalar Tabiat Parkı, Merkez Değirmen Boğazı Tabiat Parkı, Sarımsaklı Tabiat Parkı ve Kazdağı Göknarı Koruma Alanı’dır. Bunların arasında bulunan Kazdağı uluslararası bilinirliğe sahiptir. Bu sebeple Balıkesir’in Kazdağı Milli Parkı olarak adlandırılan alan doğa turizm açısından çok önemlidir (Yılmaz ve Gürol, 2012: 28).

Kuş gözlemciliği; Balıkesir’in ilçesi olan Manyas’ta Kuş Cenneti’nin olması bu tür turizm faaliyetlerinin gelişmesine imkan sağlamıştır. Manyas Kuş Cenneti, 266 tane kuş çeşidine sahiptir. 1975’te Avrupa Konseyi Manyas Kuş Cenneti alanını ‘A Sınıfı Avrupa Diploması’ ile ödüllendirmiştir. Bu sebeple Manyas Kuş Cenneti uluslararası düzeyde tanınırlık kazanmıştır. Gönen’de de birbirinden farklı kuş türleri ile kuş gözlemciliği turizm faaliyetleri gerçekleşmektedir. Endemik bitki türleri gözlemciliği ise; Manyas Kuş Cenneti bölgesinde bulunan bitki türleri ile Burhaniye ve Ören’de çeşitli bitki türlerinin olması bu turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesine imkan sağlamaktadır (Yılmaz ve Gürol, 2012: 29).

Dağ turizmi açısından Balıkesir potansiyel olarak zengin kaynakları bulunan bir şehirdir. Özellikle Kazdağı’nda coğrafi özellikleri bakımından dağcılık ve trekking faaliyetleri için uygun bir potansiyel mevcuttur. Kazdağları’nın en uç noktası olan Karataş Tepesi’dir (1.774 m.). Aynı dağın yamaçlarında Sarıkız Tepesi (1.726 m.) ve Babadağ Tepesi (1.767 m.) bulunmaktadır. Ayrıca Dursunbey’de bulunan Alaçam Dağları trekking ve doğa yürüyüşleri için uygun bir yerdir (Özşen, 2008: 154).

Av turizmi, bölgeye yüksek gelir imkanı sağlayan bir turizm faaliyeti olup kara ve deniz olmak üzere iki çeşittir. Balıkesir, av turizminde zengin bir kaynağa sahiptir. Balıkesir’de kara avcılığı iç kesimlerde özellikle Dursunbey ilçesinde yaygındır. Balıkesir sınırları içinde en çok avlanan türler ise; tavşan, yaban domuzu ve ördeği, keklik (kınalı), bıldırcın ve çulluktur. Deniz avcılığı faaliyetlerinin gelişmesi için en uygun yerler ise Bandırma, Ayvalık, Edremit, Marmara Adası ve Burhaniye’dir. Sındırgı bölgesi de kara ve su avcılığı açısından zengin bir altyapıya sahiptir (Özcan, 2011: 20).

Balıkesir’de aynı zamanda kamp-karavan ve mağara turizm potansiyelleri de mevcuttur. Kamp-karavan turizmi maddi açıdan daha ucuz tatil geçirme isteği ve istenilen yerde konaklama ihtiyacı

açısından önemlidir. Özellikle Ayvalık Cunda Adası'nda kamp turizm potansiyeli mevcuttur. Ören, Sarımsaklı ve Akçay bölgelerinde de kamp yerleri bulunmaktadır. Mağara turizmi açısından ise; Kepsut ilçesinde bulunan Ulupınar Mağarası'nda turizm faaliyeti olarak mağara turizmi gerçekleştirilmektedir. Kocain Mağaraları, İncirlikuyu Mağaraları ve Dedekıranıtepe Mağaraları'na sahip Balıkesir'de gerekli yatırım ve projeler ile mağara turizmi desteklenmelidir (Yılmaz ve Gürol, 2012: 29).

Alternatif turizm çeşidi olarak geriatri turizmi; son zamanlarda turizm faaliyetleri açısından oldukça gelişmiştir. İleri yaş turizmi ismiyle bilinen geriatri turizmi; yaşlı ve engelli kesimler için gezi turları, yaşlı hizmetlerini içermektedir. Balıkesir'in sahip olduğu şifalı su kaynakları, temiz havası ve birçok doğa yürüyüşlerinin gerçekleştirilebileceği alanlarla ileri yaş turizmi potansiyeline sahip şehirdir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2016).

2.3.5. Balıkesir ili için alternatif turizm: Gastronomi turizmi

Günümüzde hızlı artış gösteren ve sürekli kendini yenileyen turizm sektörü, turistlere birbirinden farklı alternatif imkanları sunmaktadır. Geleneksel olarak deniz, kum ve güneş anlamındaki turizm faaliyeti, son zamanlarda farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda turizm faaliyetlerinin uzun dönemde hizmet verecek işletmelerin artması ile yeni bir boyut kazanmıştır. Alternatif turizmi; spor turizmi, inanç turizmi ve sağlık turizmi gibi çeşitleri bulunur. Fakat son yıllarda gastronomi turizmi ön plana çıkmıştır (Göker, 2011: 1). Gastronomi sözcük anlamıyla lezzetli mutfak kültürü, sağlığa uygun olması, en iyi yemeği yeme içgüdüğü ve yemek çeşitlerinin düzenidir. Türkiye kültürel geçmişi, birbirinden farklı lezzetli mutfak ve birçok turistik unsurları ile gastronomi turizmi bakımından önemli bir ülkedir. Çeşitli medeniyetlere sahip Türkiye'de gastronomi turizmi zaman içerisinde gelişme göstermiştir (İbiş, 2020: 89-91).

Balıkesir, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla hem bitki örtüsü hem iklim şartları hem de kültürel yapısı yanında Yörük, Manav, Muhacir ve çeşitli kökenleri mevcut toplulukların yaşaması ile zengin bir mutfak kültürüne sahiptir. Balıkesir'in kırsal kesimlerindeki yemek kültürü daha fazla gelişmiştir. Balıkesir'de mutfak ürünleri tarım ve hayvansal gıdalar ile yapılmaktadır. Yemekler her bölgenin iklim şartları, sosyal ve kültürel unsurları ve toprak yapısına bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (Bozok ve Kahraman, 2015: 86). Balıkesir'de tarım ve hayvancılık sektörünün iyi durumda olması bu şehirde tarhana, bulgur ve eriştenin yoğun olarak kullanılmasına ve bölgenin et ve süt ürünleri ile bilinmesini sağlamıştır. Aynı zamanda bölgenin neredeyse tüm kesiminde sıcak veya soğuk tüm yemeklerinde zeytinyağı kullanılmaktadır. Balıkesir ilinin iç bölgelerinde alternatif olarak çiçek yağında kullanılır (Uçan ve Girgin, 2020: 2732). Balıkesir coğrafi işaretlere sahip 11 ürüne sahiptir. Bunlar sırasıyla Ayvalık Zeytinyağı, Balıkesir Höşmerimi, Balıkesir Kuzu Eti, Edremit Körfezi Yeşil Zeytini, Edremit Zeytinyağı, Gönen İğne Oyası, Kapıdağ Mor Soğanı, Kabağı, Marmara Mermeri, Susurluk Ayrarı ve Susurluk Tostu'dur. Ayrıca Kolonya'sı meşhurdur. Coğrafi işaretler gastronomi turizmi açısından da çok önemlidir. Türkiye'de 2019 Ekim Ayı'na kadar 453 tescilli ürün bulunmaktadır. Coğrafi işaret; bu işarete sahip olan yemeğin o kültür ve bölge ile özdeşleşmiş olmasıyla bölgeye gelen turistlerin kolaylıkla o yemek hakkında bilgi sahibi olurlar ve yemeği tatmak isterler. Balıkesir ilinin ayrıca keşkek, tirit, düğün çorbası, macır tarhanası, Bigadiç güvenci, börülce ekşilemesi, gibi birçok meşhur yemek kültürüne sahiptir. Balıkesir'in 2019'da 50 Peynirli Şehir Balıkesir ile dünya yemek kitabı yarışmasında birinci olmasıyla gastronomi açısından önemli bir altyapı oluşmuş ve bu şehrin daha fazla tanınmasını sağlayarak gastronomi turizminin gelişmesine fayda sağlamıştır (İbiş, 2020: 87-93).

2.4. Balıkesir Turizm Faaliyetlerine Yapılan Yatırımlar ve Projeler

Türkiye’de genel olarak kamu yatırımları sektörel bazda incelendiğinde 2019 yılında toplam 96.039 milyon TL harcama yapılmıştır. Bu yatırımların 385 milyon TL’lik kısmı turizme ayrılmıştır. En fazla yatırım yapılan sektör 31.304 milyon TL ile ulaştırma sektörüdür. Ayrıca Türkiye’de 2020 yılı itibarıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından toplam 54 proje mevcuttur. Toplam proje tutarı ise 1.811.098.411 TL’dir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, [2020](#)).

Balıkesir turizminin gelişmesi ve çeşitlenmesi için birçok yatırım ve projeler gerçekleştirilmektedir. Balıkesir ilinde, Ekonomi Bakanlığı tarafından altı Bölge Türkiye Teşvik Programı kapsamında 3. Bölge Teşvik yardımlarından faydalanılmaktadır. Balıkesir’de Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olan Erdek’te yapılacak yatırım destekleri ile Balıkesir’deki termal turizm destekleri 5. Bölge Teşvik programı dahilindedir (Balıkesir’de Yatırım, [t.y.](#)). Faiz Destekleri, Gümrük Vergisi Muafiyeti, çeşitli vergi indirimleri, teşvik belgesi ile gerçekleştirilen turizm yatırımları için yatırım tesisi gibi bölgesel teşvik uygulamaları bulunmaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)). KOSGEB tarafından girişimcilik, kredi faiz ve kobi destekleri verilmiştir. Turizm sektörünün gelişmesi, rekabet gücünü ve turizm talebini alternatif turizm faaliyetleri ile artırmak gibi birçok amacı bulunmaktadır. 2007 yılında ortaya çıkan Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Projesi ile düşük turizm imkanlarına sahip yerleri geliştirmek, keşfedilmemiş turizm bölgelerinin turizm potansiyellerini ortaya çıkarmak gibi birçok ilke doğrultusunda turizm bölgelerini sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde uluslararası tanıtımını sağlamak temel amaçtır. Bu proje ile her sene çeşitli faaliyetler ile projedeki ülkeler arasında turizm merkezi seçim yarışmaları düzenlenmektedir. Yarışma sonucunda turizm sektöründe gelişme potansiyeli yüksek ülkelere destek sağlanmaktadır. 2019 yılında Balıkesir bu seçimler dahilinde değerlendirmeye alınan son beş şehir arasına girmiştir (KOSGEB, [t.y.](#)). Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) ise Kırsal Turizm Programı kapsamında küçük işletmeler ve tarım işçilerine turizm faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri alanların oluşturulabilmesi için geri ödemesiz yardımlar sağlanmaktadır (Balıkesir’de Yatırım, [t.y.](#)). Bu program sayesinde Balıkesir’de konaklama tesis kapasitesi 25 odaya çıkarılmış, harcama miktarlarının sınırı yükseltilmiş, mesleki yeterlilik şartı kaldırılmış ve yerel ürün listesi onaylanmıştır (TKDK Balıkesir İl Koordinatörlüğü, [t.y.](#)).

Balıkesir’in Yeni Turizm Modeli Projesi ise 2014 yılında Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından bir yıllık bir proje ile başlatılmıştır. Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından da desteklenen proje; mali yardım programına dahil edilmiştir. Projenin asıl amacı dijital ortamda Balıkesir’in tanıtılması ve uluslararası pazarda ön plana çıkarılmasıdır. Bu proje için 145.255 TL bütçe ayrılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, [t.y.f.](#)). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından ve GMKA ile desteklenmiş, Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Küçük Ölçekli Altyapı mali yardım programı çerçevesinde 30 milyon TL’lik mali yardım ile bölgelerin turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, alternatif turizm çeşitlerinin hizmet kalitelerinin artırılması ve termal turizmin ön plana çıkarılması hedeflenmiştir. Balıkesir ilinde gerçekleştirilecek projeler; Saklı Cennet Havran Projesi, Gazi İlyas Caddesi Sokak Projesi (Edremit), Bigadiç’in Markalaşma Projesi, Ayvalık Doğal Yaşam Projesi ve Cam Seyir Teras Projesi (Kazdağı)’dır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [2016](#)). Ayrıca Kuş Cenneti Milli Park Projesi 2020 yılında çalışmalara başlamıştır. 2023 yılına kadar devam edecek olan projenin tutarı 7.140.000 TL’dir. Ayrıca 2020 yılı toplam yatırım miktarı 1.000.000 TL’dir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, [t.y.](#)).

2023 Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı’na göre; Türkiye’de turizm hareketlerinin gelişmesi açısından yedi tane koridor sunulmuştur. Gelişim koridorlarından biri olan Zeytin Koridoru Balıkesir ilinin Gönen, Bandırma ve Erdek ilçelerini de kapsamaktadır. Güney Marmara’daki alanları kapsayan

gelişim koridorunda bölgenin gastronomi ve sağlık turizmi açısından geliştirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda bölgede koridorun gelişmesinde en büyük etkinin bu alanlarda yetişen zeytin ürünü ile zeytinyağı üretimi ve şarap üretiminin olmasıdır. Bölgede konaklama turist kapasite sayısının artırılması ve termal turizme yönelik uygulamaların yapılması hedeflenmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007).

2.5. Balıkesir'in Turizm İstatistikleri

Bu kısımda araştırma ile ilgili gerekli istatistiksel veriler tespit edilerek çalışmanın amacı desteklenmiştir. Tablolar incelenerek Balıkesir'in mevcut kapasite durumu değerlendirilmiştir. Balıkesir'de belediye belgeli, işletme belgeli ve yatırım belgeli olarak konaklama tesis, oda ve yatak sayıları Tablo 1'de görülmektedir (TÜRSAB, t.y.).

Tablo 1

Balıkesir'de Bulunan Konaklama Tesis Sayıları

Belge Türü	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Belediye Belgeli	452	11.253	28.568
İşletme Belgeli	92	5.193	10.467
Yatırım Belgeli	18	1.013	2.092
Toplam	562	17.459	41.127

Not. Tablo 1'deki veriler TÜRSAB (t.y.) tarafından yayınlanan *İl Destinasyon Raporları*'ndan uyarlanmıştır. Balıkesir'de kapasite bakımından belediye ve işletme belgeli 544 tesis ve 39.036 yatak mevcuttur. Yatırım belgeli 18 tesis ile birlikte toplam 562 tesisi bulunmaktadır. 2.092 yatırım belgeli yatak sayısı ile de 41.127 kişilik yatak kapasitesi mevcuttur. 2020 yılı Türkiye konaklama işletme ve belediye belgeli toplam tesis sayısı 12.827 ve yatak kapasitesi 1.596.667'dir.

Balıkesir'de işletme belgeli konaklama tesis dağılımında genel olarak Körfez çevresinde yoğunlaşma görülmektedir. Bunun sebebi Balıkesir'in kıyı turizminin yoğun yaşanmasıdır. Yoğunlaşmanın dağılımı Edremit %24, Ayvalık %24, Erdek %14, Bandırma %13, Karesi ve Altieylül %11, diğer ilçeler ise %14'tür (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2016).

Balıkesir turizm yerleri açısından tarihi ve doğal güzellikleri, yemek kültürü, iklim yapısı, bitki örtüsü gibi faktörleriyle alternatif bir destinasyon bölgesidir. Bu durum Tablo 2'deki tesise giriş sayıları ile anlaşılmakta olup, Balıkesir'de iç turizmin daha yaygın olduğu görülmektedir. 2018 yılında Balıkesir'e gelen turist sayısı toplam 1.307.257 iken 2019 yılında %11.4 artış ile 1.457.184 kişi olmuştur. Fakat tüm dünyada yaşanan Koronavirüs salgını ile birlikte turizm sektöründe ciddi bir azalış görülmüştür. Hem Türkiye hem de Balıkesir açısından Pandemi döneminde yapılan kısıtlamalar sebebiyle ülkelerarası ya da ülke içinde turizm faaliyetleri yüksek oranda bir düşüş yaşamıştır. Bu düşüş 2019 ile 2020 yılları arasında %47,7 oranındadır (TÜRSAB, t.y.).

Tablo 2*Balıkesir İli Tesise Giriş Sayıları (2020)*

Giriş Sayıları	2018 Yılı	2019 Yılı	2020 Yılı Ocak-Temmuz
Yabancı Giriş Sayısı	177.981	236.400	28.396
Yerli Giriş Sayısı	1.129.276	1.220.784	399.876
Toplam	1.307.257	1.457.184	428.272

Not. Tablo 2'deki veriler TÜRSAB ([t.y.](#)) tarafından yayınlanan *İl Destinasyon Raporları*'ndan uyarlanmıştır.

2019 yılında ülkelere göre Balıkesir'e gelen turistlerin tesislere giriş ve geceleme sayıları Tablo 3'te görülmektedir. Ülkelere göre Balıkesir'e gelen turist sıralamasına bakarsak, 2019 yılında tesise giriş sayısı olarak 88.846 kişi ile Japonya ilk sıradadır. İkinci sırada ise 26.261 kişi ile Güney Kore gelmektedir. Balıkesir iline Uzak Doğu ülkelerinden yoğun bir talep görülmektedir. Türkiye'ye en çok ziyaretçi gelen ülke Rusya'dır. Fakat Balıkesir tesislerine gelen Rusya vatandaşlarının sayısı 446 kişidir (TÜRSAB, [t.y.](#)).

Tablo 3*Milletlerine Göre Balıkesir'de En Çok Tesise Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2019)*

Ülke	Tesise Giriş	Geceleme
Çin Halk Cumhuriyeti	88.846	108.636
Güney Kore	26.261	35.040
Japonya	7.080	10.408
Bulgaristan	5.270	14.029
Almanya	5.154	10.646
Yunanistan	4.233	8.642
Sırbistan	2.585	10.475
K. Makedonya Cumhuriyeti	1.812	5.363
Romanya	844	1.370
ABD	551	1.145
İtalya	505	1.539
Fransa	474	804
Tayvan	467	553
Hollanda	451	835
Rusya Federasyonu	446	725

Not. Tablo 3'teki veriler TÜRSAB ([t.y.](#)) tarafından yayınlanan *İl Destinasyon Raporları*'ndan uyarlanmıştır.

Balıkesir ili 2019 Ocak- Temmuz ayları ile 2020 Ocak- Temmuz ayları yerli ve yabancı turistlerin tesise giriş ve geceleme sayılarının yüzdesel değişimi Tablo 4’te görülmektedir. Buna göre, 2019 ve 2020 Ocak-Temmuz aylarında Balıkesir’de tesise giriş sayıları ve geceleme sayılarına bakıldığında; yine yerli turistlerin yabancı turistlere göre daha fazla olduğunu ve Balıkesir’de iç turizmin daha yoğun yaşandığını görmekteyiz. Koronavirüs salgını sebebiyle 2020’de yaşanan bu düşüş diğer turizm bölgelerinde yüzde 60’larda ve daha fazla olmasına rağmen Balıkesir’de yüzde 50’nin altındadır. Bunun asıl sebebi Balıkesir’in tanıtımının iç pazarda güçlü olmasıdır (TÜRSAB, [t.y.](#)).

Tablo 4

Milletlerine Göre Balıkesir’de En Çok Tesise Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2020)

Yıl	Tesise Giriş Sayıları			Geceleme		
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam
2019	687.450	131.539	818.899	1.419.901	243.877	1.663.778
2020	399.876	28.396	428.272	837.591	38.625	876.216
Değişim (%)	-41,8	-78,4	-47,7	-41,0	-84,2	-47,3

Not. Tablo 4’teki veriler TÜRSAB ([t.y.](#)) tarafından yayınlanan *İl Destinasyon Raporları*’ndan uyarlanmıştır.

Balıkesir’de tesise geliş sayıları ilçeler bazında; en fazla turiste ev sahipliği yapan ilçe 2019 yılı verilerine göre 275.375 tesise giriş sayısı ile Ayvalık’tır. Daha sonra sırasıyla Edremit, Bandırma ve Karesi ilçeleri gelmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, [t.y.](#)). Türkiye Seyahat Acentaları’na bağlı Balıkesir’de toplam 95 tane seyahat acentası vardır. Çanakkale Bölgesel Turist Rehberleri Odası’na bağlı 201 tane de rehber bulunmaktadır (TÜRSAB, [t.y.](#)).

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma kapsamında; araştırma yöntemlerinden literatür taraması yöntemiyle ve turizm verilerden yararlanılarak çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bunun sonucunda Balıkesir’in mevcut turizm potansiyeli açıklanarak turizm olanakları değerlendirilmiştir. Balıkesir, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış köklü bir şehir olması bakımından kültürel ve doğal güzellikleri, iki denize kıyısı bulunan coğrafi konumu, iklim yapısı, bitki örtüsü ve yöresel yemekleri ile zengin turizm potansiyeline sahip olduğu kanıtlanmıştır. Balıkesir’de kıyı turizmi yoğun olarak görülmektedir. Körfez bölgelerinde doğal kumsallara ve deniz bölgelerin kültürel yapıları ile turistlerin ilgisini çeken bir bölge konumundadır. Özellikle Ayvalık ilçesi mevcut konumu, kültürel özellikleri ve kıyı kesimlerindeki deniz unsurları ile önemli bir turizm bölgesidir. Cunda adası ile tanınan Ayvalık ilçesi Balıkesir’in turizm sektörü açısından vazgeçilmez bir ilçesidir. Balıkesir’de yabancı turizm talebine göre yerli turizm talebi daha fazla görülmektedir. Balıkesir İli dalış, trekking ve su üstü sporları gibi özel ilgi turizm faaliyetleri açısından da zengin bir altyapı potansiyeline sahiptir. Kıyı turizminin

yanında kaplıca turizmi, orman turizmi, av turizmi, doğa turizmi, kültür turizmi gibi birçok turizm faaliyetleri açısından da Balıkesir'in ilçelerinde altyapı mevcuttur. Türkiye'de son zamanlarda birçok yatırım ve projelere dahil edilen sağlık turizmi açısından Balıkesir ili ve ilçelerinde şifalı su kaynak altyapısının bulunması ülkede Balıkesir'in önemli termal turizm merkezlerinden biri olmasına imkan sağlamıştır. Aynı zamanda bu bölgede ikinci konutların (yazlıkların) çok fazla olması Balıkesir'in turizm potansiyelinden yeterince faydalanamamasına sebep olmuştur.

Balıkesir'e gelen yerli ve yabancı turist sayıları ile tesis sayıları incelendiğinde; genel açıdan bir gelişme gösteren il, 2019-2020 verilerine göre turist sayılarında azalma yaşanmasının sebebi tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgını ile ülkelerde uygulamaya konulan kısıtlamalardır. Bu kısıtlamalardan en çok etkilenen sektörlerden biri turizm sektörüdür. İnsanların mesafe kurallarına uyma, maske takma ve kalabalık ortamlarda bulunmama zorunlulukları ile turizm faaliyetleri düşmüştür. 2020 yılında yaşanan hareketlilik ise iç turizm faaliyetlerinde görülmüştür.

Balıkesir'de turizm faaliyetlerinin gelişmesi açısından birçok yatırım ve projeler uygulanmış ve halen devam eden projeler ile turizm sektörünün gelişmesine destek olunmuştur. Fakat Balıkesir'de kıyı turizminin ön planda olması, özellikle zengin bir altyapıya sahip olduğumuz kaplıca turizminde geri planda kalmamıza sebep olmuştur. Kıyı turizminin yanı sıra termal turizm ve birçok altyapıya sahip olduğumuz diğer turizm çeşitlerine de yatırım ve projeleri ile desteklenmesi gerekmektedir. Termal turizme yapılacak yatırımlar ile termal turizm alanlarının bazı kısımlarının dağlık kesimlerde bulunması sebebiyle eko turizme elverişli olması yönünden Balıkesir'in hem termal turizmi hem de eko-turizm faaliyetlerinin artması beklenmektedir.

Balıkesir'in yöresel yemekleri ve birbirinden farklı lezzetleri ile Balıkesir gastronomi turizmi konusunda gelişme gösterecek önemli şehirlerdendir. Alternatif turizm çeşidi olan gastronomi turizminin son dönemlerde gelişme göstermesi Balıkesir'in birçok coğrafi işarete sahip yemeklerinin tanıtılması ve pazarlanmasına imkan sağlanacaktır. Gastronomi turizminin Balıkesir'de gelişim göstermesiyle turizm faaliyetlerinin sezonluk değil tüm yıla yayılmasına sebep olacaktır. Böylece Balıkesir ilinin kıyı bölgeleri yanında iç kesimde de turizm talebinde artış meydana gelecektir. Balıkesir ürünlerinin kaliteli bir şekilde pazarlanması, çeşitli tanıtım faaliyetleri ve yerel yönetimin katkıları ile gastronomi turizmi geliştirilebilir. Bir diğer alternatif turizm faaliyetlerinden olan dalış, su üstü sporları ve trekking faaliyetlerinin de ön plana çıkarılması Balıkesir ilinin turizm potansiyeli açısından gelişme göstermesine neden olacaktır. Özellikle trekking turizm faaliyetleri için özel yürüyüş alanlarının yapılması, dalış ve su üstü spor faaliyetleri için gerekli olan tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.

Balıkesir'in en önemli turizm faaliyetleri sorunu ise tanıtım ve pazarlama konusundaki eksikliklerdir. Turizm faaliyetlerinde turizm acentalarına önemli görevler düşmektedir. Çeşitli paket turlar, ulaştırma, gezi, spor ve eğlence hizmetlerinde ki faaliyetleri ve bilgi verme konusundaki başarıları turizm talebinde etkili olacaktır. Ayrıca Balıkesir'de turizm firmalarının pazarlama faaliyetlerinde yeterli olmamasının bir sebebi mevsimsel çalışma durumlarıdır. Balıkesir'de belirtildiği gibi alternatif turizm ile turizm faaliyetlerinin yıla yayılması bu sorunu çözüme kavuşturulabilir. Balıkesir'de turizm talebinin artması ve sektörün gelişme göstermesi için yerel yönetimlerin ve özel sektörün birlikte hareket etmeleri gerekmektedir.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The author has no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors have contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Kahraman, T. ve Bayraktar B. (2021). Balıkesir ili mevcut turizm potansiyeline yönelik genel bir değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-20.

KAYNAKÇA

- Akova, İ. (1997). Türkiye’de turizmin önemi ve ekonomideki yeri. *Türk Coğrafî Dergisi*, 32, 263-280.
- Arı, Y. (2009). *Eko turizm mi ego turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) örneği*. V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, Türkiye.
- Avcıkurt, C. ve Erdem, B. (2005). Turizmde bölgesel tanıtma anlamı ve önemi üzerine kavramsal bir inceleme. *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, TSE Yayınları*, 44(522), 48-59.
- Aydemir, B. (2008). *Turizm Stratejisi ve Eylem Planı’nda Balıkesir*. Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C., Karaman, S. ve Köroğlu, A. (Ed.), 3. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Kongre Bildiri Kitabı içinde (401-405). TÜBİTAK.
- Balıkesir Kent Portalı. (t.y.). *Deniz ve kıyı turizmi*. 07.05.2021 tarihinde <http://www.balikesir.com.tr/tr/turizm/deniz-vekiyi-turizmi> adresinden erişilmiştir.
- Balıkesir’de Yatırım. (t.y.). *Balıkesir’de turizm*. 10.05.2021 tarihinde <http://www.investinbalikesir.com/tr/24426/BALIKESIRDE-TURIZM> adresinden erişilmiştir.
- Batmas, K. H., Yıldırım, U. H. ve Köroğlu, Ö. (2020). Yerel halkın kırsal turizme ilişkin tutumlarının incelenmesi: Balıkesir örneği. *Rekreasyon ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 190-208.
- Bozok, D. ve Kahraman, K. (2015). Kırsal turizmde yöresel yemek kültürünün rolü: Balıkesir. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(1), 85-90.
- Coğrafya Dünyası. (t.y.). *Balıkesir’in fiziki yapısı*. 06.05.2021 tarihinde <https://www.cografya.gen.tr/tr/balikesir/fiziki.html> adresinden erişilmiştir.
- Çelik, S. (2018). Alternatif turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 194-204.
- Çiftçi, G. (2018). *Termal turizm girişimciliği üzerine bir araştırma: Balıkesir örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2019). *Türkiye turizm coğrafyası* (6. Baskı). Pegem Akademi.

- Gayrimenkul ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği (2015). *Balıkesir ili yatırım alanları vizyon raporu değerlendirme ve öngörüler*. 11.05.2021 tarihinde https://www.gyoder.org.tr/uploads/Yay%C4%B1nlar/arastirma_raporlari/ar4.pdf adresinden erişilmiştir.
- Gökdeniz, A., Erdem, B., Dinç, Y. ve Uğuz, S. B. (2015). Gastronomi turizmi: Ayvalık'ta yerli turistler üzerinde görgül bir araştırma. *Turizm ve Gastronomi Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 14-29.
- Gökdeniz, A. ve Erdem, B. (2015). Turizm politikasında ekonomik başarı koşulları ve Ayvalık örneği. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, 1-32.
- Göker, G.(2011). *Destinasyon çekicilik unsuru olarak gastronomi turizmi (Balıkesir ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Gönen, İ. (2004). *Dönemsel olayların turizm ekonomisine etkileri ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Güler, T., Şahnagil, S. ve Güler, H. (2016). Kent kimliğinin oluşturulmasında kültürel unsurların önemi: Balıkesir üzerine bir inceleme. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 12 (Özel Sayı), 86-104.
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2011). *Balıkesir'de turizmin bugünü ve geleceği: Balıkesir Turizm Çalıştay Raporu*. 07.05.2021 tarihinde <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesirde-Turizmin-Bugunu-ve-Gelecegi.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2016). *Balıkesir turizm yatırım rehberi*. 07.05.2021 tarihinde <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesir-Turizm-Yatirim-Rehberi.pdf> adresinden erişilmiştir.
- İbiş, S. (2020). Gastronomi turizmi potansiyelinin tespiti ve geliştirilmesi kapsamında Balıkesir'in değerlendirilmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 87-104.
- İlban, O. M., Köroğlu, A. ve Bozok, D. (2008). Termal turizm amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Gönen örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 105-129.
- Kaçar, M. (2014). *Termal turizm işletmelerinde müşterilerin rekreasyon talebi "Balıkesir ili örneği"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Karaman, S. (1998). *Balıkesir bölgesi turizm arz-talep incelemesi ve turizmin geliştirilmesi için bir model önerisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Karaman, S., Aydemir, B. ve Kılıç, S.N. (2019). *Balıkesir turizm envanteri ve strateji çalışması*. Balıkesir Üniversitesi.
- Kalaycıoğlu, O. (2017). *Balıkesir İli yerel yöneticilerin turizme ve Balıkesir turizm potansiyeline bakış açıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- KOSGEB (t.y.). *Turizm sektörüne yönelik uygulamalar*. 10.05.2021 tarihinde <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6051/turizm-sektorune-yonelik-uygulamalar> adresinden erişilmiştir.
- Özcan, S. (2011). *Turizm işletmelerinin karşılaştığı oldukları pazarlama sorunları Balıkesir ilinde bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Özşen, H. (2008). *Balıkesir'in sosyo-ekonomik yapısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Polat, E. (2017). Turizm ve coğrafi işaretleme: Balıkesir örneği. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 17-31.
- Susan, F. (2016). *Bölgesel kalkınmada turizmin rolü ve Balıkesir örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). *2020 yılı yatırım raporu*. 10.05.2021 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/2020_Yatirim_Programi.pdf adresinden erişilmiştir.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (t.y.). *Yatırımların sektörel dağılımı*. 10.05.2021 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/yatirimlar/yatirimlarin-sektorel-dagilimi/> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (t.y.a). *Dünya Miras Listesi*. 11.05.2021 tarihinde <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44423/dunya-miras-listesi.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.a). *Balıkesir il haritası*. 10.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65991/balikesir-il-haritasi.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.b). *Fiziki özellikler*. 05.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65836/fiziki-ozellikler.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.c). *Ekonomik yapı*. 06.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65879/ekonomik-yapi.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.d). *Turizm potansiyelimiz*. 06.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-90620/turizm-potansiyelimiz.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.e). *Kıyı turizmi*. 06.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-90608/kiyi-turizmi.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.f). *“Balıkesir’in Yeni Turizm Modeli” Projesi*. 10.05.2021 tarihinde <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-103749/-balikesir-in-yeni-turizm-modeli--projesinin-tanitim-to-.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (t.y.). *Turizm İstatistikleri*. 08.05.2021 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). *Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2023*. 10.05.2021 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.
- TÜRSAB. (t.y.). *İl Destinasyon Raporları*. 10.05.2021 tarihinde <https://www.tursab.org.tr/il-destinasyon-raporlari/2020-raporlari> adresinden erişilmiştir.
- TKDK Balıkesir İl Koordinatörlüğü (t.y.). *IPARD Programı başvurusu kriterlerinde önemli değişiklikler yapıldı*. 10.05.2021 tarihinde <https://balikesir.tdk.gov.tr/Duyuru.aspx?Id=960> adresinden erişilmiştir.
- Uçan, B. Z. ve Girgin, K.G. (2020). Destinasyon pazarlamasında yerel mutfaklar: Balıkesir ili örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 2730-2744.
- Uğuz, S. Ç. (2013). *Edremit Körfezi’ne yönelik turizm talebinin ve turist profilinin sayılarla incelenmesi*. 2. Uluslararası Kazdağı ve Edremit Sempozyumu. Edremit, Türkiye.
- Yılmaz, Ö. G. ve Gürol, K. N. (2012). Balıkesir ilinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(32), 23-32.